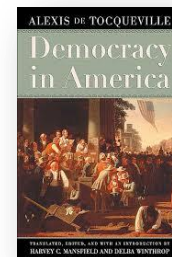
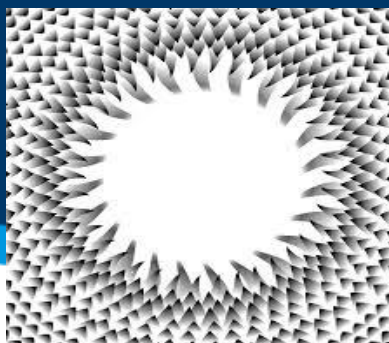


Maatwerkdemocratie

Naar een krachtiger, trefzekere
gemeenteraad als kruispunt in de lokale
democratie

Denktank VNG Jaarbericht 2015-2016



8 juni aanbieding



Denktank VNG - jaarlijks

- Jaarlijks wisselende commissie voor grote vraagstukken –actueel thema
- Wetenschappelijke inzichten paren aan ervaringen uit de praktijk – adviezen
 - 2013 – ‘Eerste burger’ (cie-van Gijzel)
 - 2014 – ‘Gewoon, dichtbij (cie-Jorritsma)



Denktank 2015-2016

Kajsa Ollongren (voorzitter, wethouder en locoburgemeester Amsterdam)

Harald Bergmann (burgemeester Middelburg)

Ton Dijkmans (raadslid Cranendonck)

Gerdo van Grootheest (wethouder Maastricht)

Merel van Hall (raadsgriffier Utrecht)

Ingeborg Hoogveld (raadslid Rotterdam)

Menno Huisman (raadsgriffier Den Helder)

Fleur Imming (wethouder Amersfoort)

Pieter Jeroense (gemeentesecretaris Alphen aan den Rijn)

Michael Sijbom (burgemeester Losser)

Gerbrand van den Ban (senior-beleidsmedewerker VNG)

Kees Jan de Vet (lid directieraad VNG).

Wim Voermans, wetenschappelijke ondersteuning, (hoogleraar Staats- en bestuursrecht (Universiteit Leiden)).



Opdracht 2015-2016

Toekomst gemeenteraad (Druk seizoen – Rob en cie van de Donk)

Uitkomst: van de gemeenteraad als kop van jut naar de gemeenteraad als kruispunt (met maatwerk)

‘VERSCHILLENDEHEID IS DE NIEUWE GELIJKHEID’ (NICO VERSTEEG)

‘Verschillendheid IS DE NIEUWE GELIJKHEID’

De VNG Denktank onderzoekt ieder jaar een thema. In 2015 was dit: Maatschappelijk Initiatief. Eén van de conclusies is dat er een nieuwe maatschappelijke realiteit is ontstaan die gemeenten vroeg of laat tot een nieuwe rolontwikkeling dwingt. Volgens toenmalig denktanklid Nico Versteeg is de uitdaging voor gemeenten om over hun eigen schuld heen te kijken en zich te verantwoorden. Een gesprek met de gemeentesecretaris van Lelystad.

Hoe heeft de VNG Denktank het onderzoek naar het Maatschappelijk Initiatief aangegaan?
‘Er gebeurt heel veel op het gebied van maatschappelijke initiatieven. Wij hebben gezocht naar de onderliggende, maatschappelijke ontwikkelingen en daarvoor gesproken met verschillende stakeholders, met maatschappelijke initiatieven, met de VNG, met de gemeenten. Het gaat om de vraag: hoe kunnen we deze ontwikkelingen het beste aanpakken? Een belangrijke aanpak is de samenwerking. Als gemeente ga je niet automatisch op zoek naar een proces, maar is dat de burger

Onze bestellingen hebben we opgeschreven in het Jaarboek ‘Van een overheid naar een dienst’. Het gaat om de vraag: hoe kunnen we deze ontwikkelingen het beste aanpakken? Een belangrijke aanpak is de samenwerking. Als gemeente ga je niet automatisch op zoek naar een proces, maar is dat de burger

Lelystad

meer opmerken dat de overheid meer moet laten gaan. Daarbij is het belangrijk dat gemeenten zich openstellen voor andere. Niet alleen, niet onder!’

U vindt verwondering heel belangrijk. Heeft u zich verwonderd tijdens de besloten aan de maatschappelijke initiatieven?
‘Ja, heel veel. Het gaat om kleine dingen. Bijvoorbeeld het project Zorgaanpak Buren in Eindhoven waar bewoners gezamenlijk denken van afgewerkt. B.T., maar gewoon een lokaal hebben om met elkaar in contact te komen.

Wat ik heb gemerkt, is dat we gewoon bij de gemeenten – dat is verantwoordelijkheid te maken. We vragen de gemeenten: Wat is de rol van de gemeente in de initiatieven? Daarmee zijn al veel belangrijke dingen in de zorg. Een korte voor de burgerman kijken is prima, maar om hem nu ook onder de aandacht te zetten? Een belangrijke aanpak is de samenwerking. Als gemeente ga je niet automatisch op zoek naar een proces, maar is dat de burger

18

19

Opdracht van het onderzoek

- *Welke trends en ontwikkelingen in de lokale democratie vormen kansen en bedreigingen voor de huidige democratische besluitvorming en welke veranderingen in relatie tot de burgers en de overige gemeentelijke geledingen zijn noodzakelijk voor de vitaliteit van de gemeenteraad?*
- Gemeenteraad centraal, want: *institutionele scharnier regie en legitimiteit*



Vier aspecten te onderzoeken

- Gemeenteraad als volksvertegenwoordiging
- Gemeenteraad en andere vormen van (doe-) democratie
- Gemeenteraad en gemeentebestuur (andere actoren)
- Gemeenteraad en bovenlokale samenwerking



Onderzocht

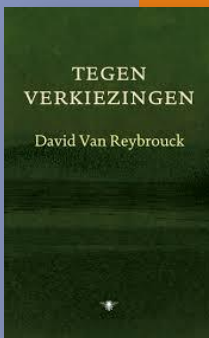
- Via literatuurstudie
- Panelgesprekken met deskundigen
- Landelijke TNS-Nipo enquête
- Gesprekken in de Denktank

Literatuurstudie



- Reality-check

- Vertrouwen in democratie is toegenomen de afgelopen 40 jaar en onze zucht er naar ook (vertrouwen in politici gekelderd)
- Doe-democratie is geen alternatief voor representatieve democratie (best 'er naast') – G 1000's gegijzeld door hoger opgeleiden
- Nederland is high-trust met hoge verenigingsgraad – analyse Van Reyrouck klopt niet (voor NL)
- Dualisering en 3D nog niet geëvalueerd

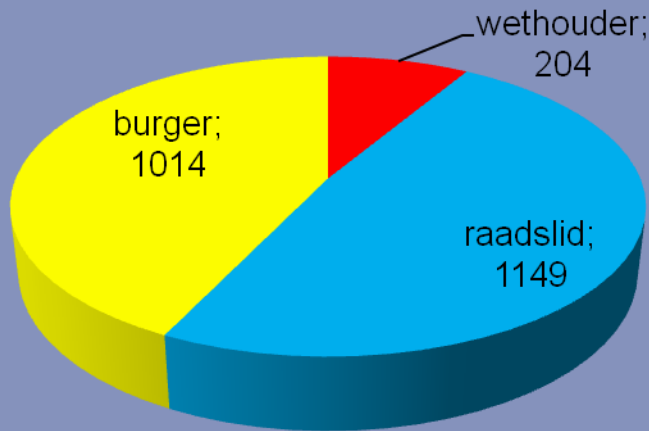


Enquête



- TNS Nipo – eind juli resultaten
- Gesloten vragen burgers, gemeenteraadsleden, wethouders
- Vraag naar vermogens en percepties van die vermogens
- Centraal:
 - democratisch vermogen,
 - relatie gemeenteraad burgerparticipatie/-initiatief,
 - capaciteit van gemeenteraadsleden,
 - regisserend vermogen boven- en binnengemeentelijk

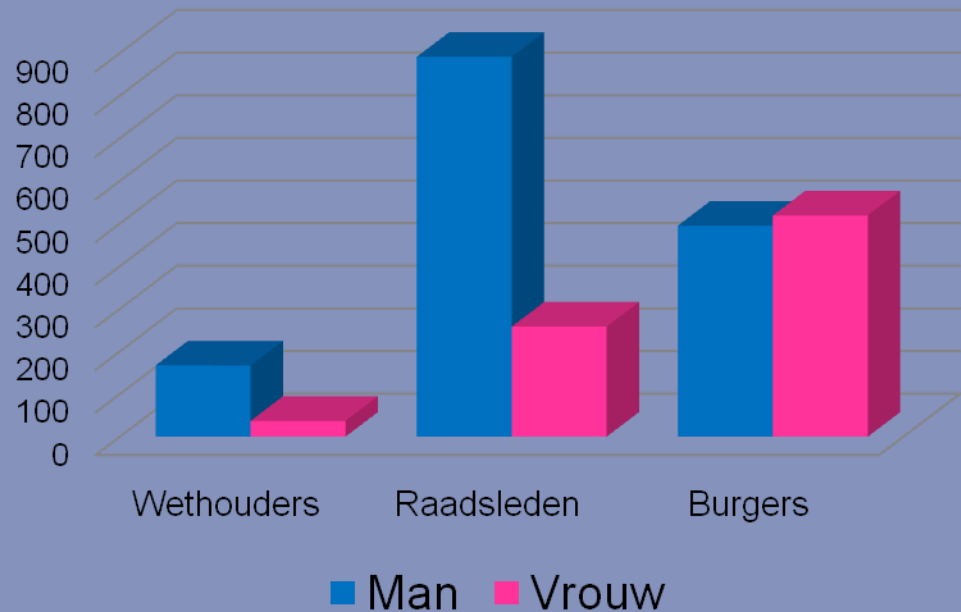
Achtergrondgegevens (1)



N=2367

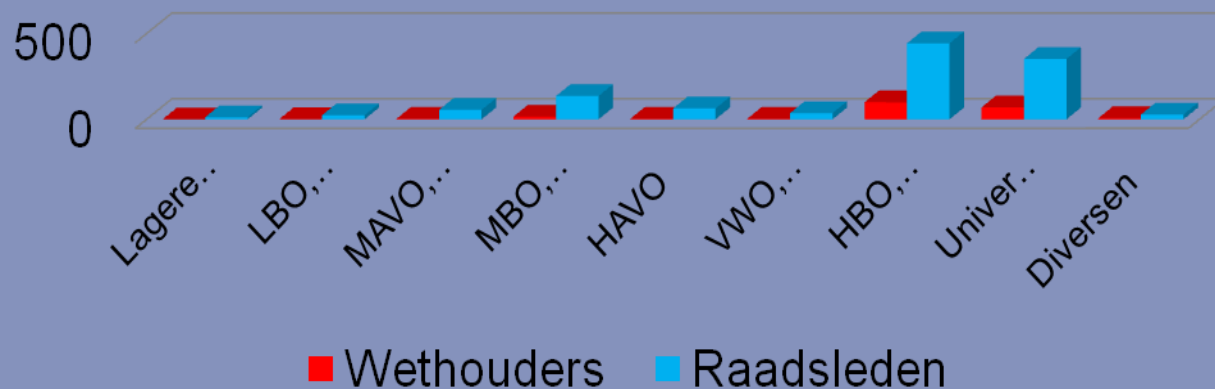
Op de x-as staan de verschillende categorieën respondenten.

Op de y-as staat in absolute aantallen de hoeveelheid respondenten die voor de betreffende antwoordoptie hebben gekozen.

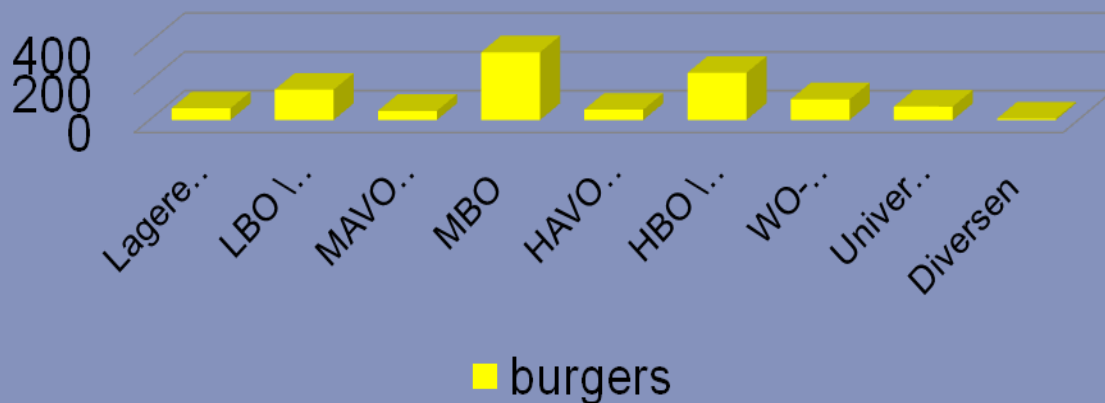


Achtergrondgegevens (3)

Hoogst genoten opleiding



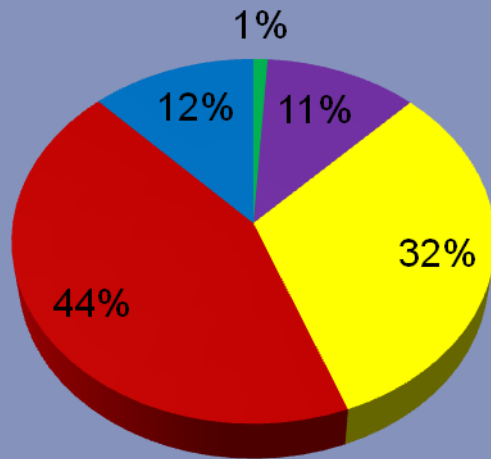
Hoogst genoten opleiding



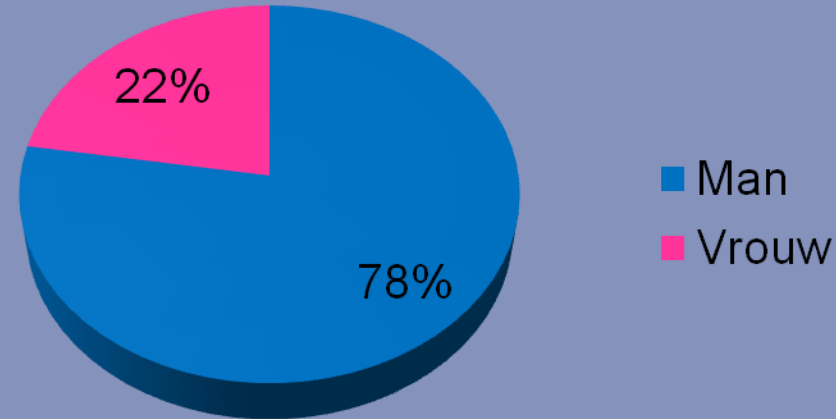
Wie zijn de raadsleden? (1)

Leeftijd in jaren

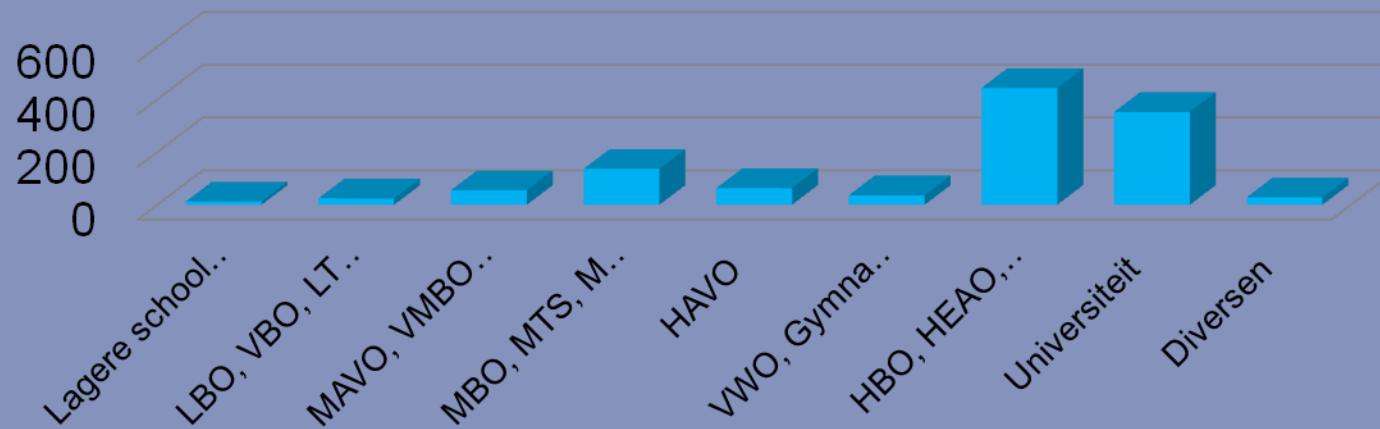
18-25 26-40 41-55 56-67 68-100



Raadsleden

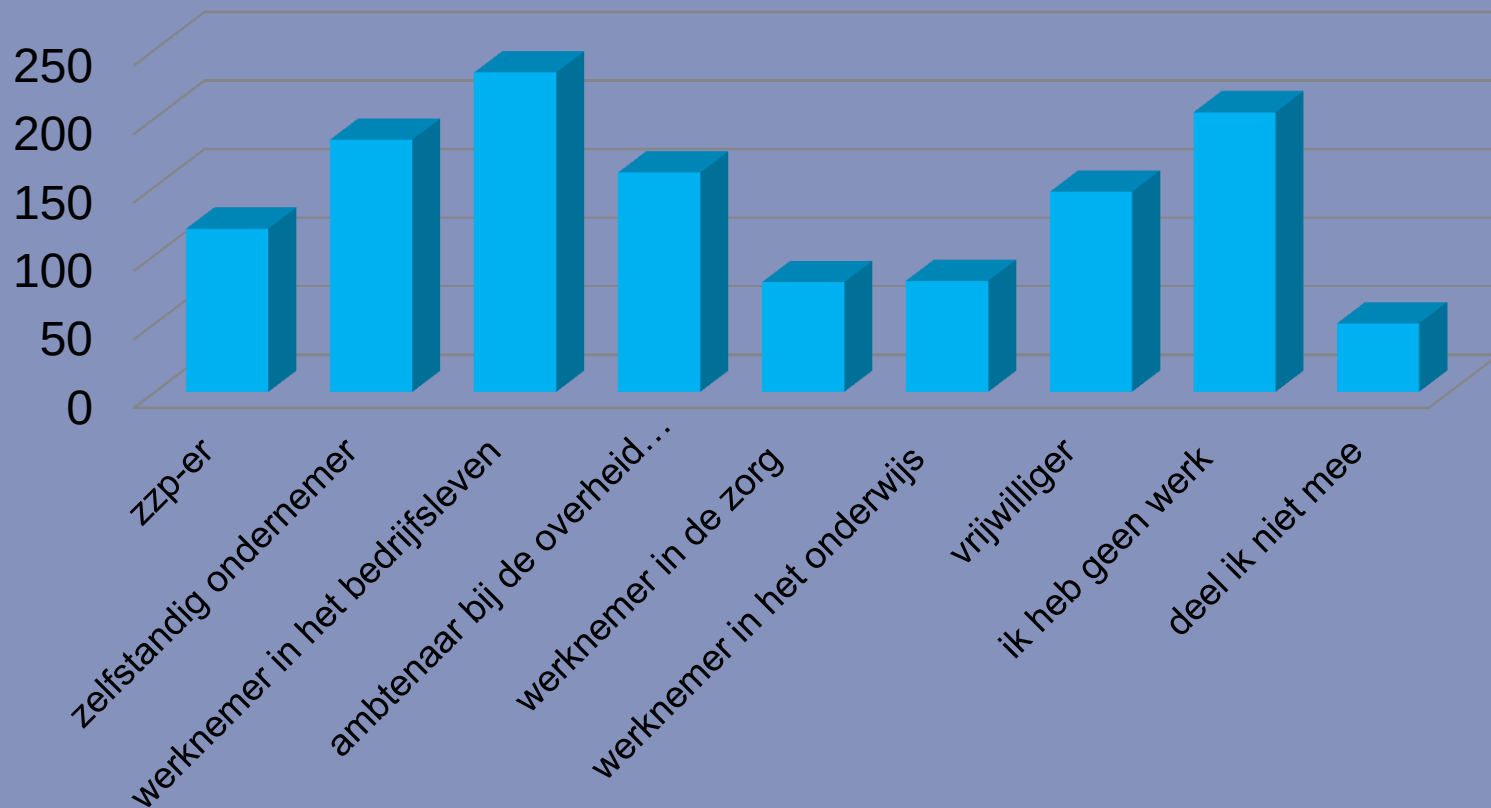


Hoogst genoten opleiding



Wie zijn de raadsleden? (2)

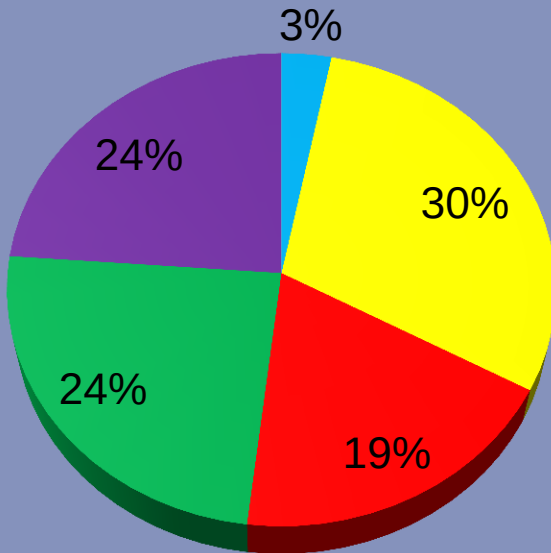
Nevenactiviteiten



Wie zijn de raadsleden? (4)

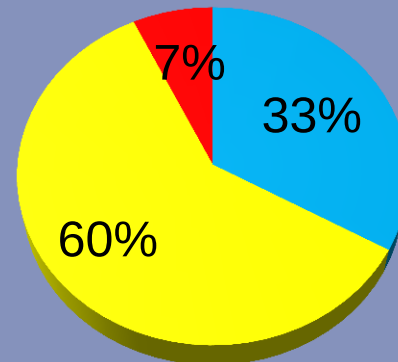
Jaren ervaring in de gemeenteraad

■ Minder dan 1 ■ 1 - 2 ■ 3 - 5 ■ 6 - 10 ■ Meer dan 10



Eerdere raadservaring

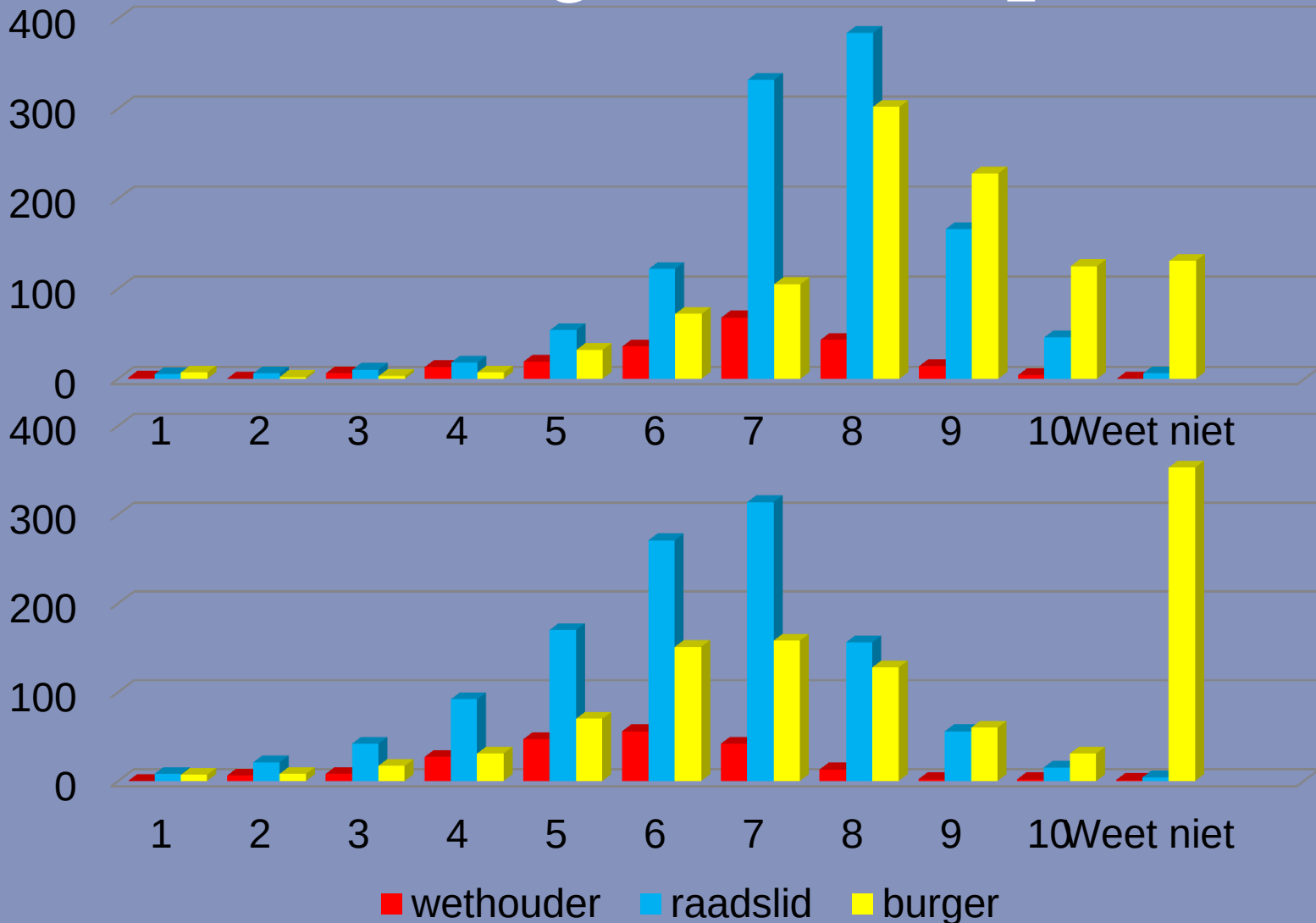
- Nooit raadslid geweest
- in een eerdere raadsperiode raadslid geweest in deze gemeente
- in een eerdere raadsperiode raadslid geweest in een andere gemeente



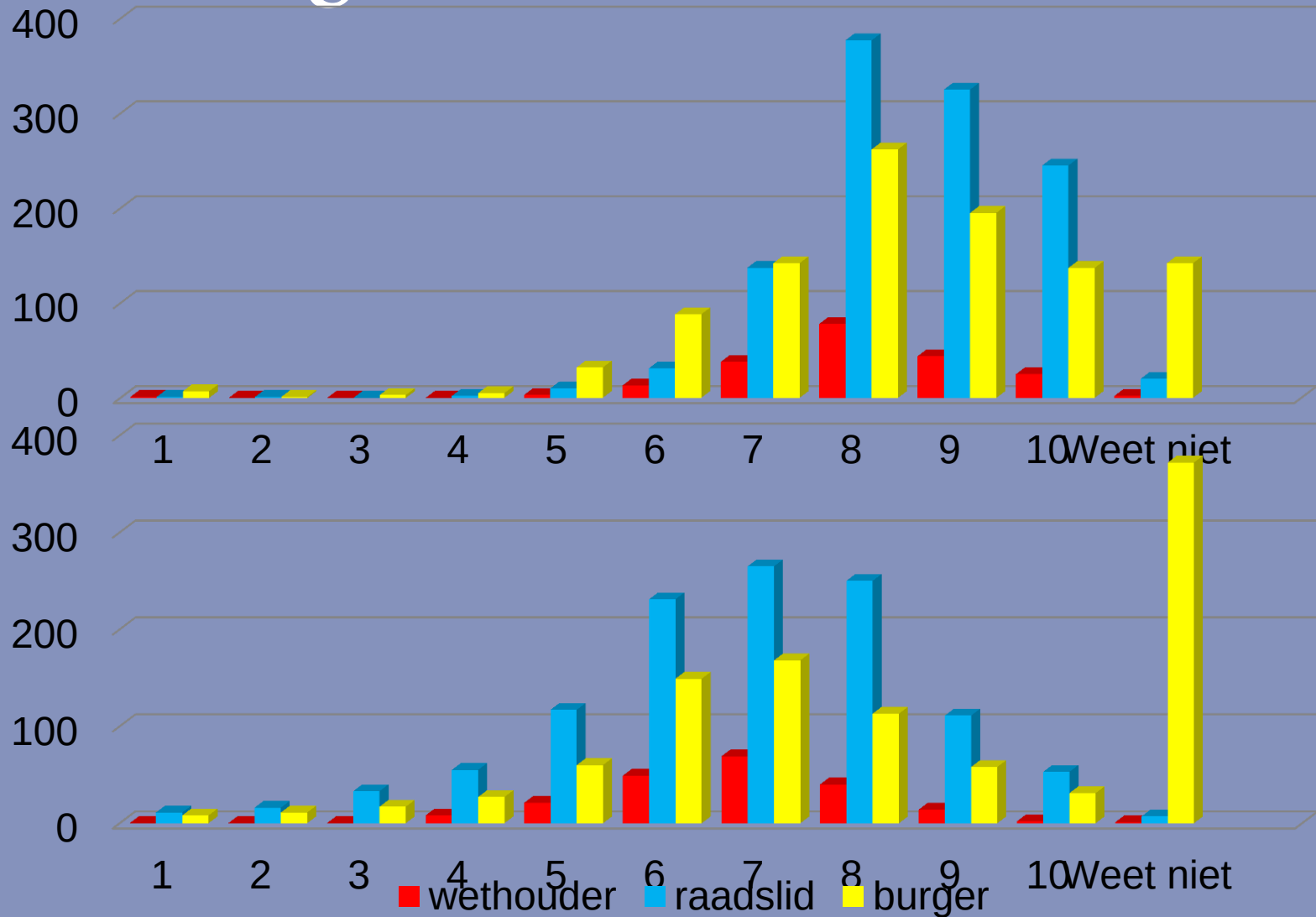
Competenties raadsleden

- In welke mate vindt u dat de gemeenteraadsleden in uw gemeente de competentie 'X' **zouden moeten hebben** om hun werk in de gemeenteraad goed te doen?
- In welke mate vindt u dat de gemeenteraadsleden in uw gemeente in voldoende mate **beschikken** over de competentie 'X' om hun werk in de gemeenteraad goed te kunnen doen?

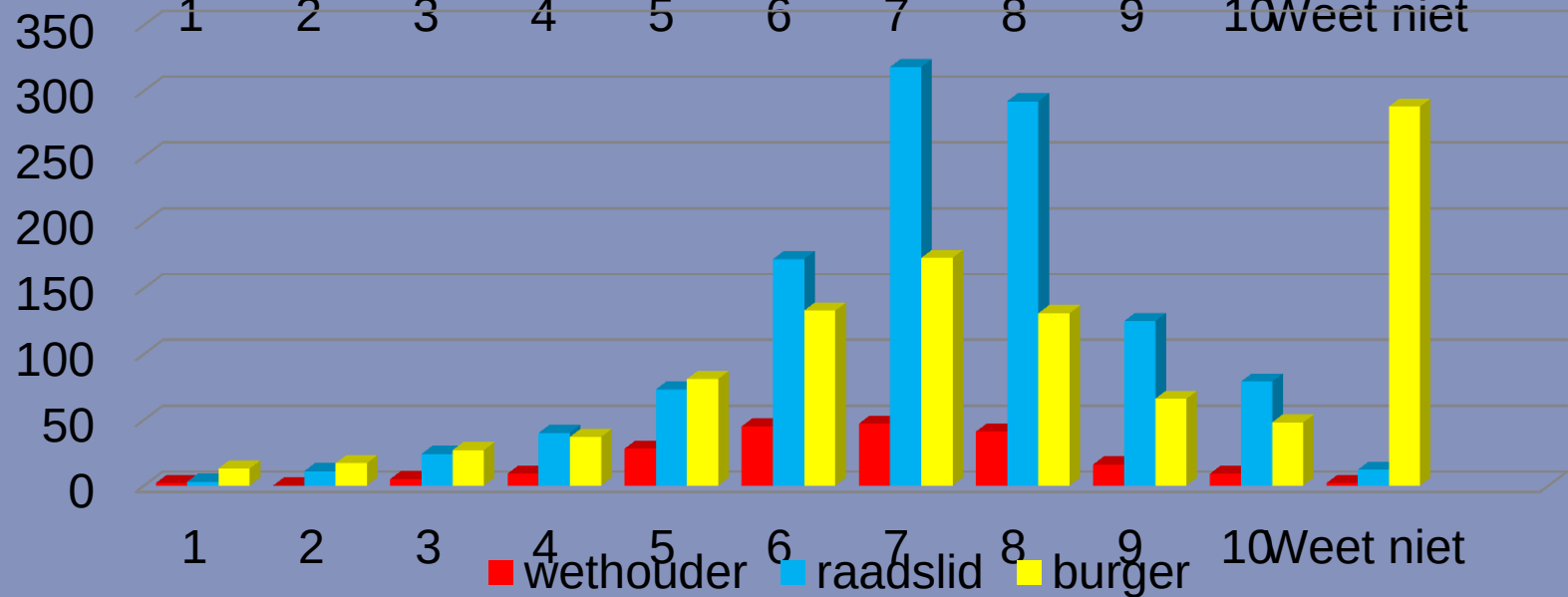
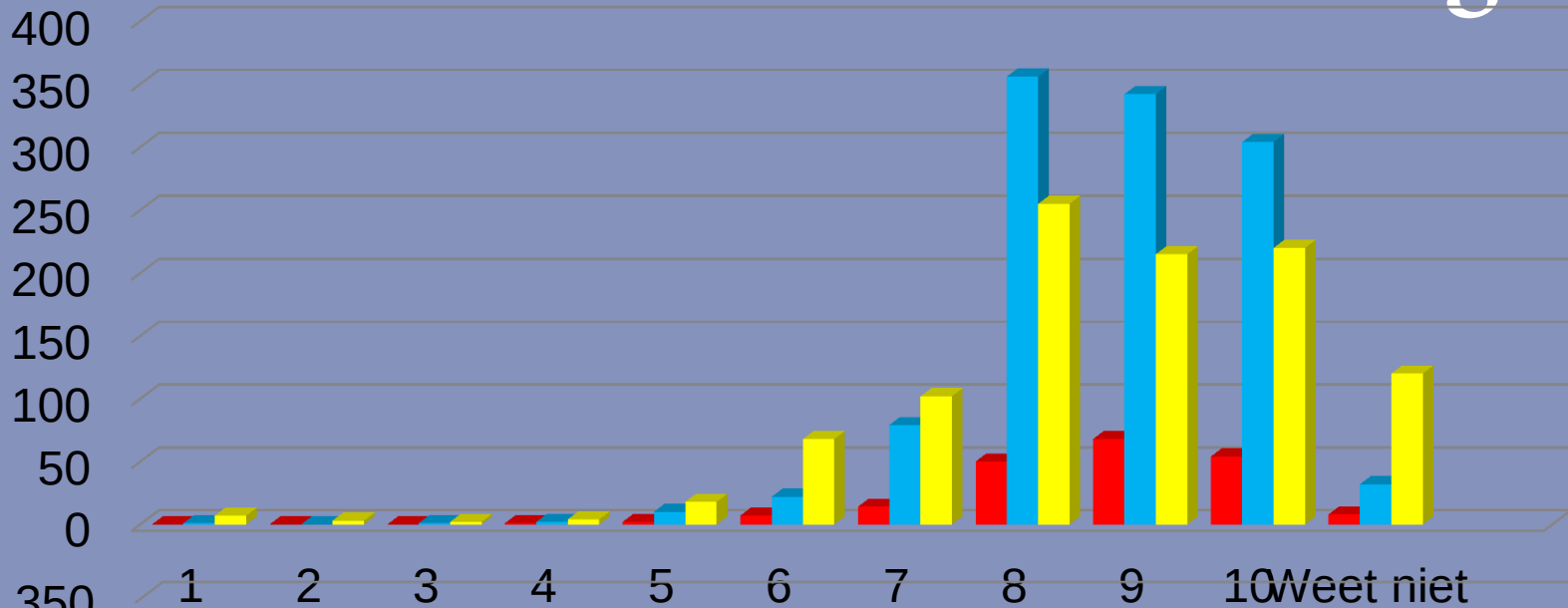
Kaderstellend: beleidsinhoudelijke deskundigheid en expertise



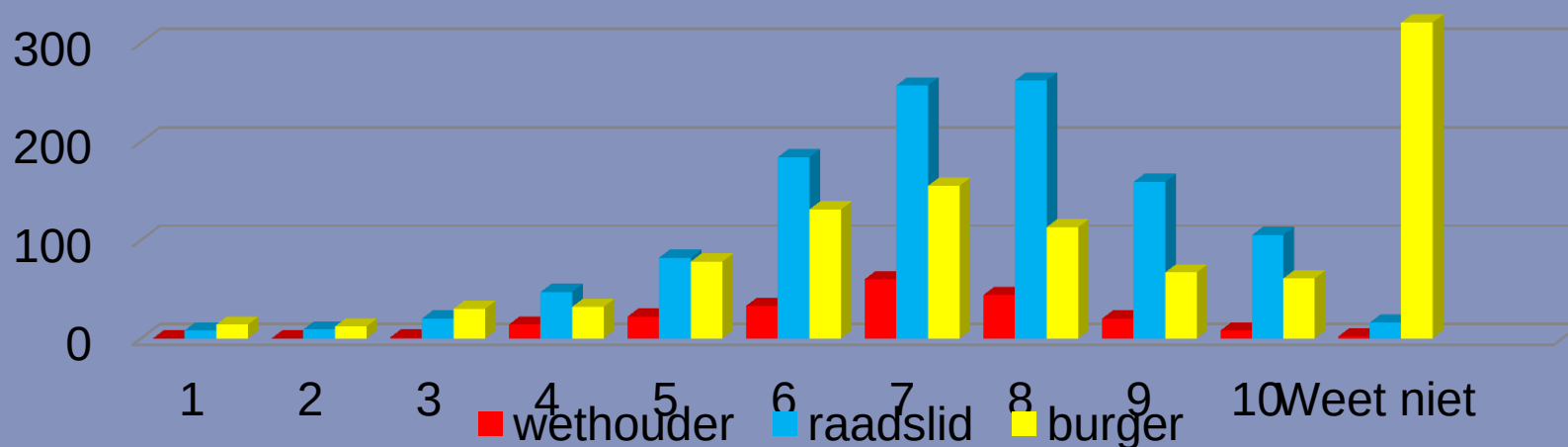
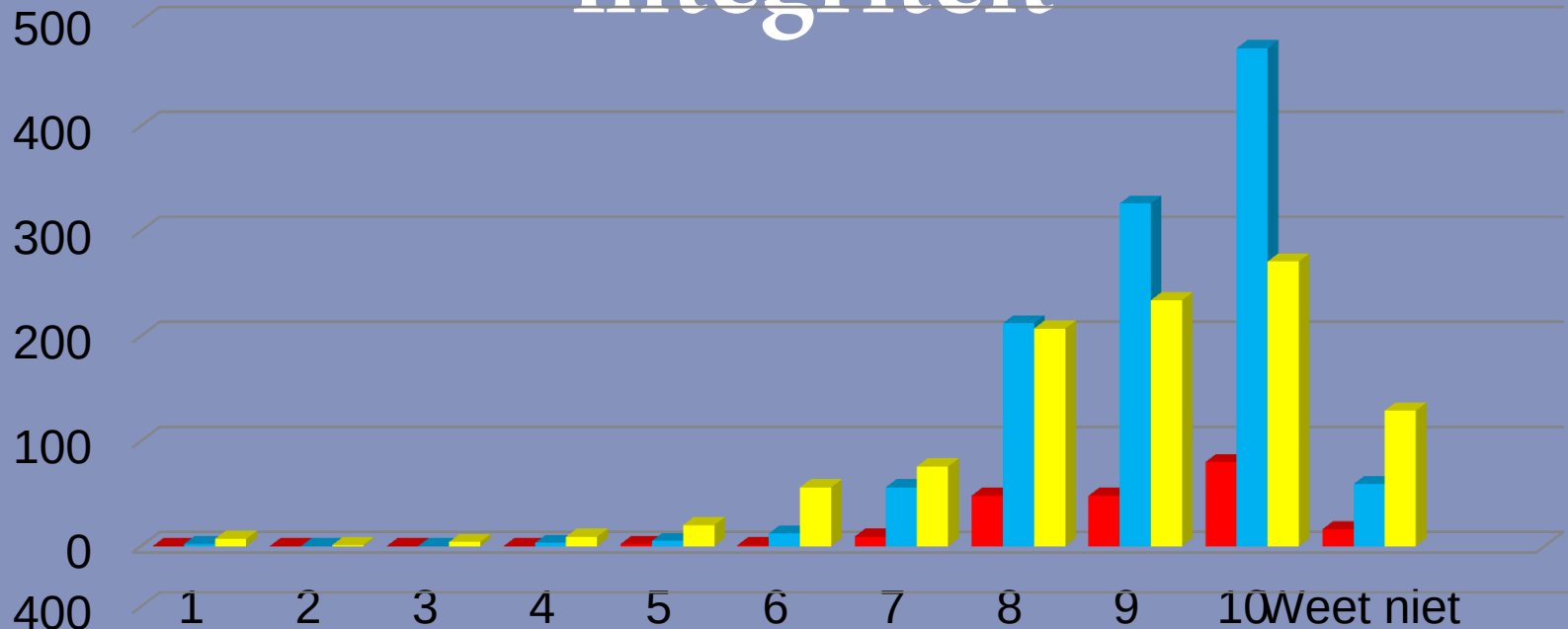
Controleren van het gemeentebestuur



Contact met de samenleving

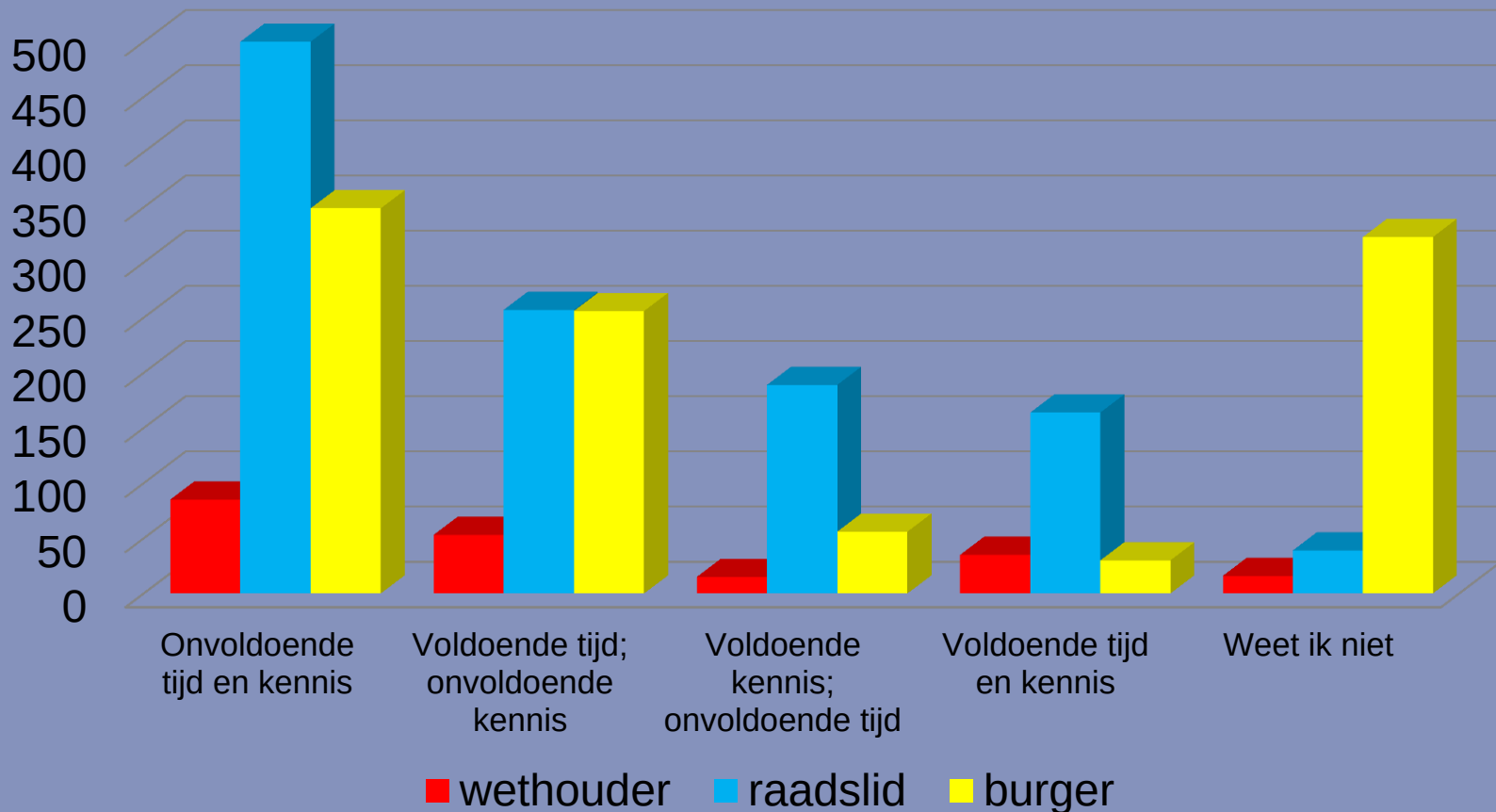


Openheid, transparantie en integriteit

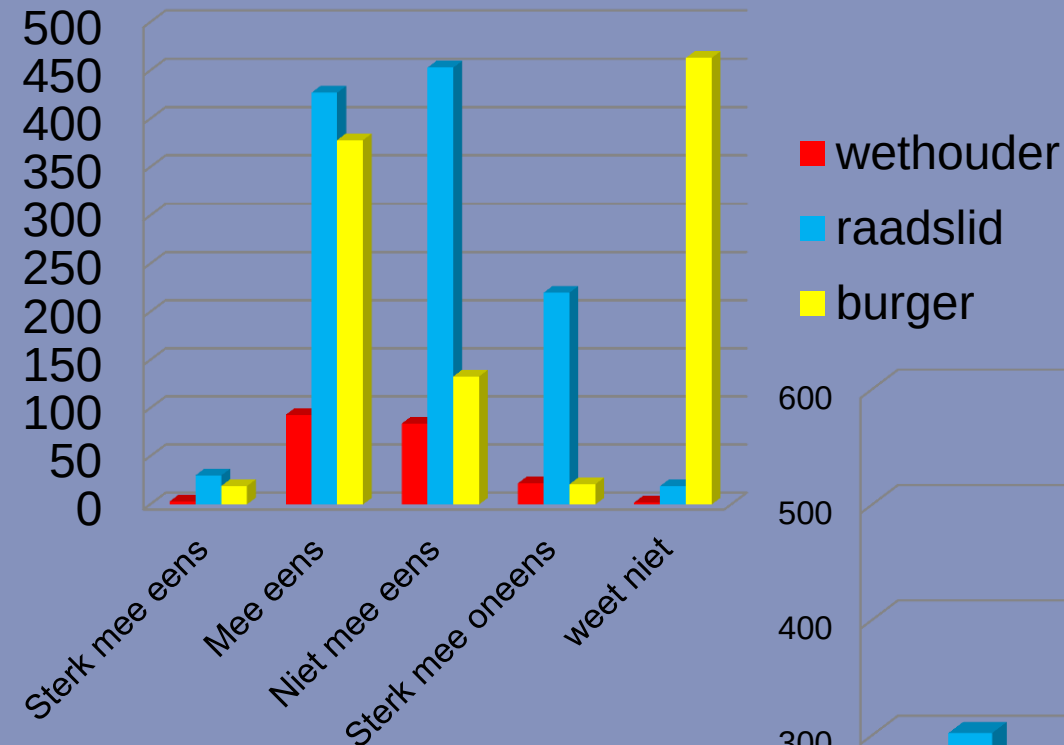


Sociaaleconomische regie (1)

De gemeenteraad kreeg in 2015 nieuwe taken en bevoegdheden op het terrein van de (jeugd)zorg en arbeidsmarkt. Welke stelling over de bevoegdheidsuitbreiding sluit het meest aan bij uw beleving?

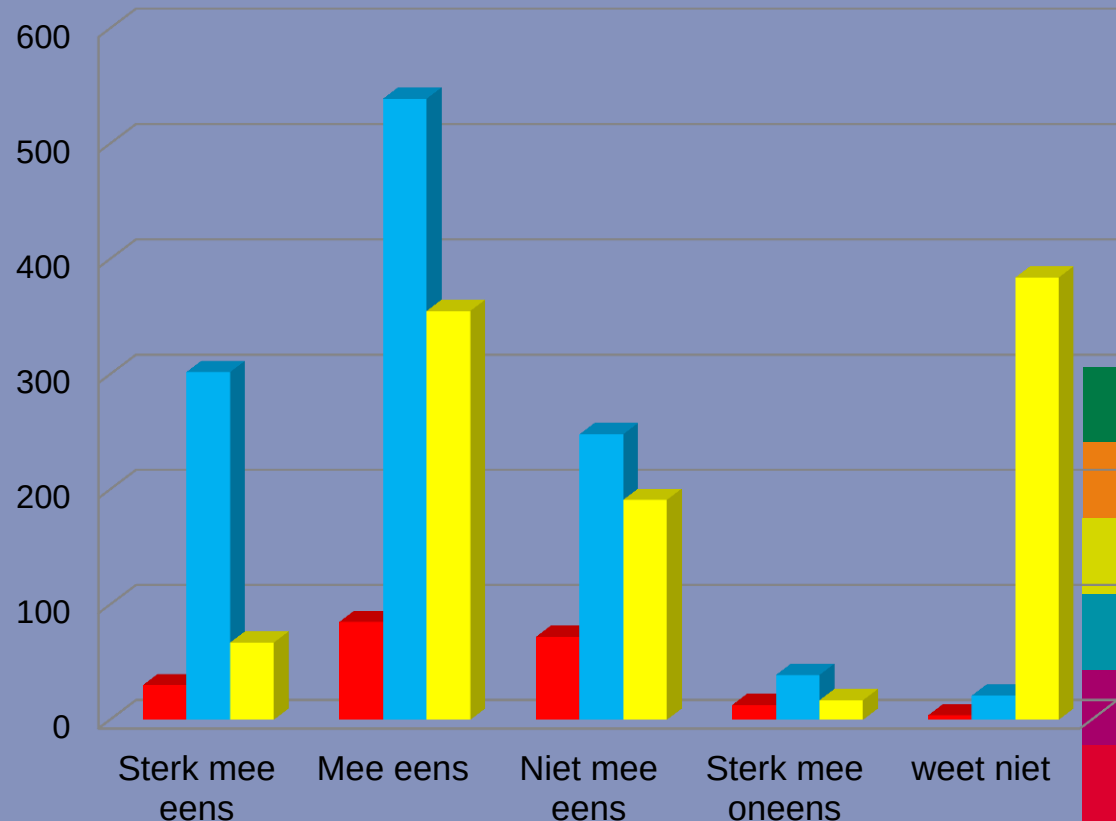


Gemeenschappelijke regelingen



← Ik heb het idee dat de gemeenteraad *voldoende* bekend is met en zeggenschap heeft over de gemeenschappelijke regelingen waaraan mijn gemeente deelneemt.

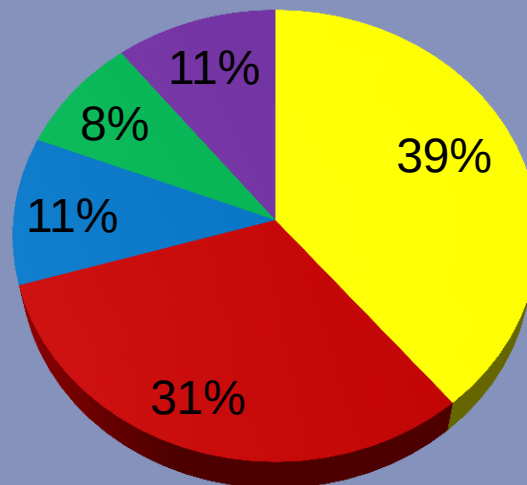
→ Het toenemend aantal gemeenschappelijke regelingen vormt een *bedreiging* voor de *kwaliteit* van de lokale democratie.



Burgerparticipatie en –initiatieven (2)

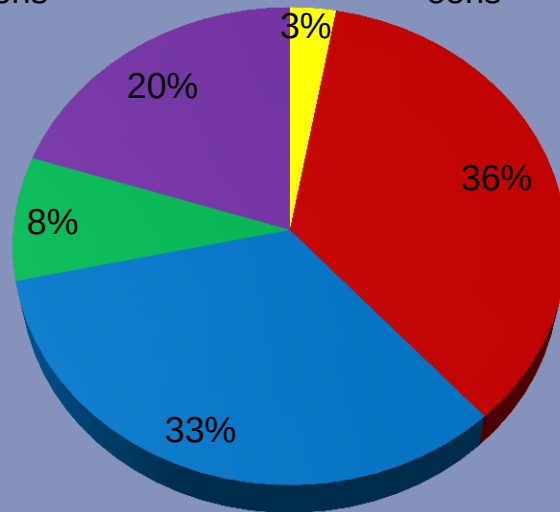
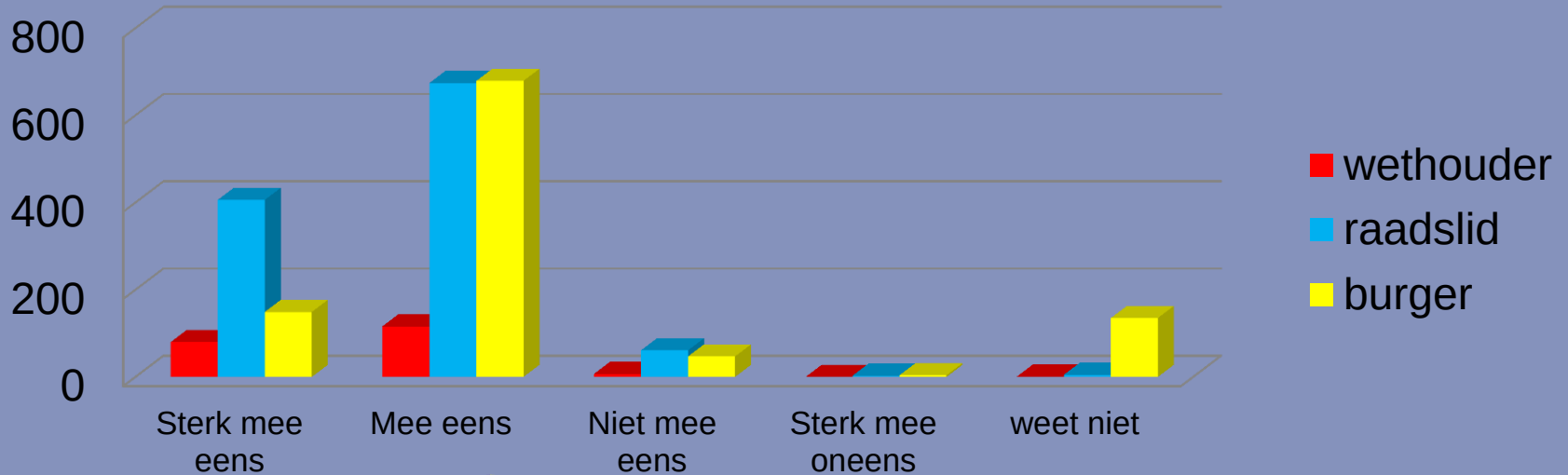
Welk van onderstaande stellingen over burgerinitiatieven sluit het meeste aan bij uw situatie?

- Nog nooit aan deelgenomen en geen interesse in
- Nog nooit aan deelgenomen, maar zou dit graag eens doen
- Wel eens aan deelgenomen, maar geen interesse meer in
- Wel eens aan deelgenomen en zou dit graag nog eens doen
- weet niet



Burgerparticipatie en –initiatieven (3)

Het is belangrijk dat de gemeenteraad burgerparticipatie stimuleert.

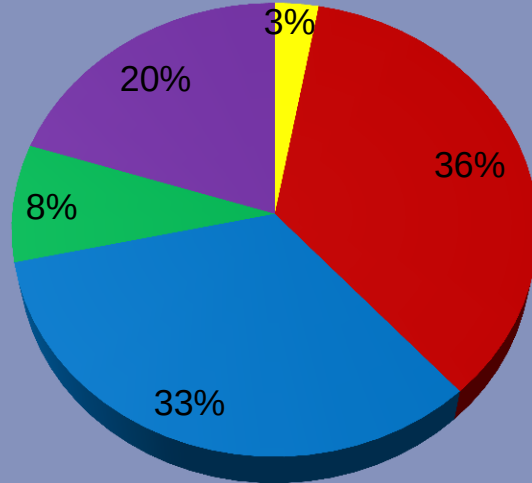


Ik heb als burger in mijn gemeente behoefte om – naast de gemeenteraadsverkiezingen – te participeren in de lokale besluitvorming.

■ Sterk mee eens ■ Mee eens ■ Niet mee eens ■ Sterk mee oneens ■ Weet niet

Burgerparticipatie en –initiatieven (4)

Burgers hebben in mijn gemeente de behoefte om – naast de gemeenteraadsverkiezingen – te participeren in de lokale besluitvorming



Ik heb als burger in mijn gemeente behoefte om – naast de gemeenteraadsverkiezingen – te participeren in de lokale besluitvorming.

■ Sterk mee eens ■ Mee eens ■ Niet mee eens ■ Sterk mee oneens ■ Weet niet

Aanbevelingen

- **1. Breng focus aan in het functioneren van de gemeenteraad door**
 - deze *compacter* te maken en
 - de deskundigheid en ondersteuning van raadsleden te ondersteunen.

Het raadswerk kan daarmee aantrekkelijker worden, en via gerichte rekrutering, betere opleiding en ondersteuning kunnen raadsleden met een grote deskundigheid op een bepaald terrein beter het controlerende en kaderstellende werk doen.

Aanbevelingen

- **2. Investeer in het vakmanschap van het raadslidmaatschap, dat kan via**
 - **financiële ondersteuning van partijen en fracties,**
 - **versterking van de raadsgriffie en**
 - **door het bevorderen van opleiding, kennisdeling en kennisuitwisseling van raadsleden.**

Aanbevelingen

- 3. Benut de kracht van de samenleving, zoals vormen van burgerparticipatie en burgerinitiatieven.
 - Deze komen niet in plaats van, maar staan naast het werk van gemeenteraadsleden.
 - Maak daarbij duidelijk wat de gemeenteraad verwacht van, en doet met, de verschillende vormen van doe-democratie.



Aanbevelingen

- 4. Laat ruimte voor effectievere regionale samenwerking
 - bijvoorbeeld door maatwerk te bieden dat is toegesneden op de behoeften van de betrokken gemeenten.

Aanbevelingen

- **Herzie de Wet gemeenschappelijke regelingen** met het oog de positie van de gemeenteraad op het punt van:
 - de soorten van gemeenschappelijke regelingen (beleidsrijke en beleidsarme samenwerkingsvormen);
 - de mogelijkheid tot een verplichting van systematische evaluatie van gemeenschappelijke regelingen en transparante (centrale registratie) van regelingen;
 - de regels die het uittreden uit een gemeenschappelijke regeling vereenvoudigen